

ASMAKA7

Klasik Batı Edebiyatı Fanzini

Kasım 2021 Sayı: 5

Botev

İçindekiler

- Hristo Botev (Bulgar Edebiyatı)
- Botev, Seçme Şiirler
- Botev, Çeşitli Yazılarından ve Özdeyişlerinden Örnekler
- Michel Lentz (Lüksemburg Edebiyatı)
- Lentz, Seçme Şiirler

HRİSTO BOTEV

Hayatı:

Botev, 5 ocak 1848'de, Rumeli'ye bağlı Filibe yakınlarındaki, Kalofer kasabasında dünyaya gelir. Babası, Odesa'da ruhani bir okulu bitirmiş öğretmen, yazar ve uyanış döneminin önemli bir kişisi olan Botyo Petkov'dur. Yazar, babasının etkisiyle, daha çocuk yaşında Rus edebiyatına büyük ilgi duymuştur. Halk dilini ve şiirini, 400'den fazla türkü bilen annesinden öğrenmiştir. İlkokulu doğduğu şehirde bitirir. 1863 yılında, lise öğrenimi için Odesa'ya gönderilir. Botev, bu şehirdeki liselerden birinde, burs alarak okumaya başlar. Burada, Çerņişevski, Dobrolyubov, Herzen gibi Rus yazarlarını inceler ve 1860'ların devrimci ruhunu ve nihilizmi benimser. 1864'te, Rus devrimci hareketine katılır.

1866'da, aldığı burs kesilince, liseyi bırakmak zorunda kalır. Bir süre, Güney Rusya'nın bir köyünde öğretmenlik yapar. 1867'de, Bulgaristan'a döner ve Kalofer'de hasta olan babasının yerine, öğretmenlik yapmaya başlar. Kiril ve Metodiy kardeşlerin doğum yıldönümü kutlamaları nedeniyle söylediği ateşli bir söylev yüzünden, yöneticilerle başı derde girer Babası, öğrenimine devam etmesi için, onu yeniden Rusya'ya yollamak ister. Ancak, parasal nedenler yüzünden; Rusya yerine, Romanya'nın Braile şehrine gider. Burada, Voynikov'un, "Dunavska Zora" gazetesinde çalışmaya başlar ve Bulgar sığınmacılarının sorunlarıyla ilgilenir.

1868'de, Hacı Dimitr ve Stefan Karaca'nın çetelerinin Tuna nehrini geçerek, Bulgaristan'a girmesinden cesaretlenen Botev, Jelyo Voyvoda'nın çetesiyle, Bulgaristan'a geçmeye hazırlanırken, ailesine vasiyetini yazar. Bu vasiyet Veda şiiridir ve bu şiir; yazarın, 1871'de çıkarmaya başladığı, "Bulgar Sığınmacılarının Sözü" ya da kısa adıyla, "Söz" dergisinde yayınlanır. Botev, aynı yıl, Bükreş'teki Bulgar devrimci merkez komitesine başkan seçilir. Paris komününe olan sempatisini de dile getiren yazar, komite adına, 20 nisan 1871 tarihinde, İnanç Sembolü adlı bildirisini yazar. Daha sonra, bu

bildirileri, Veliçko Popov ile birlikte, Romanya'nın çeşitli yerlerine kurdukları komite binalarına bırakırlar.

Botev, 1872'de tutuklanır. Hapisten çıktından sonra, yeniden Bükreş'e yerleşir. Burada, önceleri, Karavelov'un çıkardığı, "Özgürlük" ve "Bağımsızlık" gazetelerinin yayınında yardımcı olur. Daha sonra, 1873'te "Çalar Saat", 1874-75 yıllarında ise, "Bayrak" adlı gazeteleri çıkarır. 1875'te, Bulgaristan'da ayaklanma hazırlığı başlayınca; Botev, bu ayaklanmayı örgütlemek için, Odesa'ya gider. Bu arada, Romanya'daki sığınmacı merkezlerini dolaşır. 1876'da, "Yeni Bulgaristan" adlı gazeteyi çıkarır. Bir ara, İstanbul'a gider ve Rus elçisi İgnatiyev ile görüşerek, Rusya'nın, Bulgaristan hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ister. 1876 Nisan ayaklanması başlayınca, Botev; Romanya'da kurduğu 200 kişilik çetesıyla birlikte, buharlı bir Avusturya gemisiyle Tuna'yı geçerek, Bulgaristan'a ulaşır. Çeşitli yardımlarla, batı Balkanlar'daki Veslets Dağı'na kadar gelir. Burada, Osmanlı ordusuyla karşılaşır. Çete kuşatılır. Botev, 20 Mayıs 1876'da çıkan çatışmada öldürülür.

Eserleri:

Botev, 22 şiir yazmıştır. Ayrıca, çok sayıda; makale, deneme, yergi, mektup ve feyletonları vardır. Botev, ilk şiirsel itirafını, Annem'e adlı şiiriyle yapmıştır. Şair, annesine, böylesine büyük bir dava uğruna ölürse, ardından ağlamamasını vasiyet eder. Botev, kendi trajik geleceğini sezmiş gibidir. Bu şiir, Slaveykov'un, "Gayda" gazetesinde yayınlanır. Daha sonra, Erkek Kardeşime adlı şiirini yazar. Bu iki şiirinde, acı ve yalnızlık vardır. 1871'de Veda adlı şiirini yazar. Söz gazetesinde yayınlanan bu şiir, Botev'in bir çeşit vasiyetidir. Şiirde; isyancı görüşlerini, savaşa hazır olduğunu, vatanına duyduğu sevgiyi ve Osmanlılara duyduğu öfkeyi dile getirir.

Söz gazetesinde, yazarın ayrıca; Çeteciler, Kocaya Kaçan, İlk Aşkım, Mücadele adlı şiirleri de yayınlanır. Çeteciler'de isyan hakkındaki iyimserliğini, İlk Aşkım'da ise, yeni duygular ve yeni yüzlerle isyanın romantik görüntüsünü çizer.

Botev'in şiirlerinden başka, bir de baladı vardır. Bu baladın konusu, Hacı Dimitr'in tehlikelerle dolu olan bir seferidir. Hacı Dimitr'in serüvenleri ile ölümü arasında, bütünlüklü bir kıyaslama yapılır. Yazar, ünlü çeteci; kendini halkına ve vatanına adanmış olan bir kahraman olarak sunar. Şiirdeki birey, halk ve vatan sorunudur. Botev, bu şiirde, duygusallığı aşmış; eski kalıp ve ilkeleri terk ederek, halk şiirinin etkisiyle, romantizme yaklaşmıştır. Botev'in yazgısını açığa vuran bu şiir, önsezi ve öngörüler açısından da önemlidir. Hacı Dimitr, tüm Bulgar edebiyatının en tanınmış şiirlerinden biridir ve Botev'in, en vatansever yaratımı olarak kabul edilir.

Botev, 1873 yılında, Dua adlı şiirini yazar. Bu şiir, siyasi ve sosyal bir itirafnamedir. Şiirde, şairin geleceğe olan inancı belirtilmiş ve lirik kahramanın yüzü ortaya çıkmıştır. 1875'te, Vasil Levski'nin İdamı adlı şiirini yazar. Şiirde, çekilen acıların yanı sıra; Levski'nin kişiliği, eylemleri ve mücadeleleri övülerek anlatılır. Botev, 1875'te şiirlerini toplayarak, "Botev ve Stambolov'dan Türküler ve Şiirler" adı altında yayımlar. Kitabı hazırlarken, şiirleri birçok kez gözden geçirmiş; eski sözcükleri ayıklayarak, üslubunu güzelleştirmiştir.

Botev'in, çeşitli gazetelerde yazdığı düzyazılarının bazılarının dökümü şu şekildedir: (Düzyazıların türü, parantez içinde verilmiştir.)

A) "Davul" gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Siyasi Olaylara Bir Bakış (Yergi ve Mizah) 8 Eylül 1869
- 1870 yılı, Bulgarlara Ne Getirecek? (Yergi ve Mizah) 13 Ocak 1870
- Bildiri (Yergi ve Mizah) 13 Ocak 1870
- Şehirlinin Ev Hayatı (Yergi ve Mizah) 12 Haziran 1870
- Siyasi Olaylar (Yergi ve Mizah) 20 Haziran 1875
- Pişman Olmuş (Yergi ve Mizah) 30 Haziran 1875

B) “Söz” gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Halk; Dün, Bugün ve Yarın (Makale) 10 Haziran 1871
- Halk; Dün, Bugün ve Yarın (Makale) 25 Haziran 1871
- Tefrika (Makale) 10 Haziran 1871
- Tefrika (Makale) 25 Haziran 1871
- Petruşan (Makale) 08 Haziran 1871

C) “Özgürlük” gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Mithat Paşa'nın Düşmesi (Muhabir Mektubu) 14 Ekim 1872

D) “Çalar Saat” gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Ah Zaman, Ah Töreler! (Yergi ve Mizah) 1 Mayıs 1873
- Dolap (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Papaz Fabrikası (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Öğretmen Kalıbı (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Dinlenen Konuşma (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Görülmüş Olay (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Söylenmiş Söz (Yergi ve Mizah) 10 Mayıs 1873
- Sizi de Bekleyen Budur! (Deneme) 20 Mayıs 1873

E) “Bağımsızlık” gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Böyle Şerefsizce Yaşamaktansa; Ölüm, 99 Kez Daha İyidir!

(Muhabir Mektubu) 9 Haziran 1873

- Biliyor musun, Biz Kimiz? (Deneme) 9 Şubat 1874
- Biliyor musun, Biz Kimiz? (Deneme) 16 Şubat 1874
- Lojova Köyü Yaşlıları (Muhabir Mektubu) 2 Mart 1874
- Karakocalı Köyünde (Muhabir Mektubu) 2 Mart 1874
- Çok Emek ve Çok Çaba Gerek! (Muhabir Mektubu) 23 Mart 1874
- Türk Reformları ve Gerçek Durum 6 Nisan 1874
- Bir Alay Şarlatan, Halkı, Kapıdan Kapıya Gezdiriyor (Muhabir Mektubu) 1 Haziran 1874
- Bulgar Halkı Toplum İşleriyle Uğraşmaya Başlamış (Muhabir Mektubu) 31 Ağustos 1874
- Doğu Sorununun Çözümü; Diğer Birçok Toplumsal, Uluslararası ve İktisadi Sorunları Çözecektir (Muhabir Mektubu) 7 Eylül 1874
- Çoktan Uyumuşları Niye Sinirlendireyim? (Muhabir Mektubu) 28 Eylül 1874
- Yazar ve Gazetecilerin Görevleri (Deneme) 12 Ekim 1874

F) “Bayrak” gazetesinde çıkan düzyazılar:

- Yüksek Ruhanelerin Yolsuzlukları (Muhabir Mektubu) 22 Aralık 1874
- Eğer Ayaklanmazsa, Lanet Olsun Halka! (Muhabir Mektubu) 5 Ocak 1875
- Niçin ve Kimin İçin Yazıyorum Ben? (Muhabir Mektubu) 19 Ocak 1875
- Şumen Olayı (Muhabir Mektubu) 2 Şubat 1875

- Siyasi Kış (Deneme) 2 Mart 1875
- Bizim Proletarya Büyüyor! (Muhabir Mektubu) 16 Mart 1875
- Ey Tanrım, Sana Şükürler Olsun! (Eleştiri ve Bildiri) 2 Mayıs 1875
- Görkemli Türk Sultanı (Eleştiri ve Bildiri) 6 Temmuz 1875
- Hersek Ayaklanmasından İzlenimler (Muhabir Mektubu) 27 Ağustos 1875

Sanatı:

Botev'in coşku verici şiirleri, kendini bilmenin, bir tür dramını yansıtır. Vatansever bir insanın görevleri adına, kalbinde ne varsa, onu anlatmıştır. Bu nedenle onun şiirinde, vatanı için şehit düşmüş insanlar ve kahramanlar ağırlıklı bir yer tutar. Botev, yazdığı şiir ve düzyazılarda, kahramanlarını ülküselleştirir. Fiziki ve ruhsal güzelliklerini betimler. Yazar, ilk şiirlerinde, bireyin ve halkın kaderi sorununa eğilmiştir. Şiirlerinin birçoğunda ise, ölüm duygusu, baskın bir duygudur.

Botev, esinlenmesinin yüceliğiyle, diğer tüm Bulgar Rönesans şairlerinin ötesine geçmiştir. İmgeleminin gücü, yarattığı heyecan verici atmosfer, şiirinin teknik yetkinliği ve dil kullanımındaki ustalığıyla, büyük bir şairdir o. Sıklıkla, halk şarkılarına yakın olan şiirleri, tüm Bulgarların ruhuna seslenir. Dizelerinin içerdiği ritimlerin çeşitliliği, onun şiirlerinde, olağanüstü bir yaratımı açığa vurur. 8 heceli uyaksız şiirlerinden bazıları, sıkça yapılan yinelemelerle, halk şiirinin temelini derinden etkilemiştir. Botev'in şiirleri, teknik kusurları da içerir. Ancak, güçlü ve anlamlı anlatım bakımından, bu şiirlerde, güzellik ve yetkinlik vardır yine de. Şiirlerinde, romantizmin öğeleri kadar, derin gerçekçi öğeler de vardır. Botev, romantizm bakımından; Puşkin, Lermontov ve Byron'la birlikte anılır.

Botev, şiirde olduğu kadar, mizahta da yetkindir. "Çalar Saat" adlı mizah gazetesinde, toplumun ve döneminin kusurlarını alaya alan, fıkra ve taşlamalar yazmıştır. Onun eleştirel yönü, sadece mizahi

türlerde değil, Bulgar edebiyatı hakkında yazdığı değerlendirme yazılarında da görülür.

Botev'in Sosyal ve Siyasal Görüşleri:

28 yıl gibi kısa bir hayatı olan Botev, toplumsal gelişmenin en ilerici çizgisinden, hiçbir zaman ayrılmamıştır. Bütün insanlara mutluluk sağlayacak olan, doğrucu bir toplum düzeninin kurulması düşüncesi, onun esin kaynağı olmuştur. Onun ideolojik gelişmesi, Bulgaristan'ın; toplumsal, ekonomik gerçeği ve Rus felsefi düşüncesinin etkisi altında olmuştur.

Botev'in ele aldığı temel düşünce, Osmanlı feodalizminden ve onun dayanağı olan Bulgar çorbacılarıyla (Halkın Hıristiyan ileri gelenlerine taktığı ad), dini önderlerinden kurtuluşudur. Ona göre, Bulgar çorbacıları, bütün kötülüklerin başı ve halkın en azgın düşmanıdırlar. Tüccar-sanayici burjuvazisi, halkına ihanet etmiştir. Dini önderler ise, ilerencilik ve kurtuluşun başlıca düşmanlarıdır. Her akıllı ve namuslu insan, dinden ve aptalca inanışlardan kurtulmalıdır. Çünkü, bu tip inançlar, insanın akli ve fiziksel gücünü yok etmektedir. Çarları ve Papayı koruyan Tanrı'ya karşı gelir Botev. Kölelerin koruyucusu ve küçümseyici bakışların cezalandırıcısı olan Akıl Tanrısı'na ise, çağrıda bulunur.

Botev, insanlık ve özgürlük adına; halkın gücünü parçalamak, onun siyasi ve manevi kurtuluşunu geciktirmek için yaratılan, her türlü sahte ilim ve siyasi kuramlara karşı gelmiştir. Ona göre, Avrupa ve Amerika'daki burjuva demokrasileri de çıkmazdadır. Yazar, Avrupa ve Amerikan burjuvazilerinin gerici niyetlerine rağmen; Avrupa'ya karşı, daha ılımlı görüşler içindedir ve şöyle demektedir: Avrupa'ya körü körüne öykünmemeliyiz. Avrupa'dan, bize ve insanlığa yararlı olanı almalıyız.

Botev'e göre, bugünkü toplumsal hayatta ve insanların bugünkü siyasi düzeninde, fakiri her yerde köle yapan bu acıklı kuralı; ne düşünce gelişmesine, ne bilimin yeniliklerine, ne de ticaretin kolaylıklarına bağlayabiliriz. Uygarlığın nimetlerine, fakir ve zengin

ayrımı ortadan kalktığında ulaşılabilir. Kötülüğün ana nedeni, çok fakir ve çok zengini yaratan, anormal toplum düzenidir.

Botev, sadece sözle değil, uygulamada da, sonsuz sevgisini gösteren bir vatanseverdir. Şovenliğe ve Bulgarların, burjuva milliyetçiliği düzeyinde övülmesine karşıdır. Vatansever olan Botev, aynı zamanda evrenseldir de. O, vatanseverliğin ve evrenselliğin; yani, Bulgarlar ile bütün milletlerin çıkarlarının, gerçek bir birleşimidir. Onun vatanseverliği, evrenselliğe organik bir şekilde bağlıdır. Ona göre, kurtuluş için ölen, yalnız kendi vatanı için değil, bütün dünya için ölmüş demektir.

Botev'in Felsefi Görüşleri:

Botev'in bakış açısının temel, ideolojik ve kuramsal kaynakları, felsefi materyalizm ile Rus düşünürlerinin, devrimci demokratik görüşleridir. Feuerbach'ın felsefesiyle, onlar sayesinde tanışmıştır. Proudhon, Bakunin, Çernişevski ve Neçayev'den, belirgin bir şekilde etkilenmiştir. Bükreş'te olduğu dönemlerde, Marx'ın bazı eserlerini okumuştur. Bu eserler, Botev'in, felsefi ve sosyo-politik görüşlerini etkilemiştir. Ancak, içinden geldiği toplumsal koşullar nedeniyle, Marksist olamamıştır. Buna karşın felsefe, sosyoloji ve estetik alanlarında, düşünceleriyle ufuklar açmıştır.

Botev, Feuerbach'ın materyalist felsefesinin izinde, felsefenin temel problemi olan, us ve madde ilişkisine değinmiştir. Ona göre, us, bedene ve beyne özel, ikincil bir ürün ve bir sonuçtur. Us, bedenden ayrı ve bağımsız bir unsur olarak, tek başına var olamaz. Botev, bu bağlamda, bedenin öldükten sonra, ruhun yaşaması düşüncesini kabul etmez. Ona göre, bu, baştan aşağı bir uydurmadır. Tanrı, doğadan ayrı ve onun dışında bir varlık değildir. O halde, maddesel dünyanın yaratıcısı olamaz. Bu nedenle, Botev, Tanrıbiliminin uzlaşmaz bir karşıtıdır. O, Tanrıtanımazlığı, bilimsel bir kuram olarak kanıtlamıştır. Botev, yalnızca, Tanrı'nın bir ruh olarak nesnel varlığını kabul etmemekle kalmamış; dinin ve ruhban sınıfının, gericiliğine de dikkat çekmiştir.

Botev'e göre, organik ve inorganik maddeler arasında bir uçurum yoktur. Organik madde, inorganik maddenin içinde oluşur. Us ve insan bilinci de, onun içinden çıkar. Bu nedenle, Botev, felsefenin temel problemi olan, us ve madde ilişkisini, materyalist bir bakış açısıyla ele almıştır.

Botev, algılama sorunlarına da, materyalist bilgi kuramı bakış açısından yaklaşmıştır. Agnostisizm (Bilinemezcilik)'le ve önyargılarla mücadele etmiştir. Ona göre, dünya kavranılabildir. İnsan bilgisinin sınırı yoktur. Algılama değişir ve gelişir. "Kilise Sorunu Çözölmüş Müdür?" adlı makalesinde, insan usunun ve bilgisinin geliştiğini kanıtlamakta ve şöyle demektedir: "Dün, kuşku götürmez bir gerçek ve gerekli bir koşul olanın, bugün, zararlı bir önyargı haline gelmesi; bir zamanlar, bir ütopya olarak kabul edilenin de, günümüzde, tarihsel bir gerçeklik haline gelmesi görölebilmektedir.

Botev, doğa ve toplum üzerine de, Rus düşünürlerinin kuramsal kalıtından yararlanarak, bazı diyalektik düşünceler geliştirmiştir. Bunların en önemlisi, karşıtlar arasındaki değişim ve gelişimden kaynaklanan, çatışma ve mücadele kavramıdır. Ona göre, kahkaha ve gözyaşı ile iyi ve kötü, bu mücadelede iç içedir; insani gelişme ve ilerleme de öyle. Botev, 1876'da, "Bayrak" ve "Yeni Bulgaristan" gazetelerinde yayınlanan makalelerinde, birtakım başka diyalektik düşüncelere de ulaşmıştır. Eski ve yeninin çatışmasında, eskinin silinip gitmesi ve yeninin zaferi ya da tarihin, eski ve çağdışı olanın yok olması ile yeni, sağlıklı ve insani olanın yaşam bulması, bu diyalektik çıkarımlara örnektir.

Botev'in Edebiyat ve Sanat Üzerine Görüşleri:

Botev'e göre; bilim, edebiyat ve gazetecilik de, halkın önderlerinin öncülüğünde, siyasi söylem özelliğini kazanmalıdır. Bilim, bilim için ve sanat da, sanat için olmamalıdır. Edebiyat, hayatı, en tipik ve en karakteristik unsurlarıyla birlikte ve doğru olarak yansıtmalıdır. Bilim, edebiyat ve şiir, halk hayatının yankısıdır. Edebiyat ve sanat, halkın feodal zorbalık altındaki hayatını doğru yansıtmının yanı sıra; halkın

istek ve gereksinimlerini göz önüne alıp, özgürlük ve mutluluk ülkülerini öne sürerek, halkın devrimci gelişimine hizmet etmelidir.

Botev için edebiyat, tinsel bir silahtır. Halkın her çeşit sömürge ve kölelikten kurtulması uğrunda en yüce istekleri, edebiyatta karşılığını bulmalıdır. Ona göre, edebiyatın amacı ve düşünselliği; onun, topluma gerekliliğinin bir ölçütüdür. Sanat, her zaman belli bir sınıfın görüşlerini yansıtmıştır. Oysa ki, gerçek sanat; halkın hayatını ve çağının devrimci, ilerici düşüncelerini yansıtan sanattır. Botev, hem kuramsal hem de kılışsal olarak, devrimci bir edebiyat düşüncesinin savunucusu olmuştur.

Botev, sanat eserlerinde, içeriği ve düşünceleri temel olarak görüyordu. Ancak, bunların anlatım şeklini de, hiçbir zaman küçümsemedi. Ona göre, bir eserin özü ve ana düşüncesi, her zaman en uygun şekilde anlatılmalı; biçim ve içerik, organik bir bütünlük içinde, bir arada bulunmalıdır. Botev, içeriği zayıf edebi eserleri ve biçimsel olarak güçsüz olan eserleri eleştirmiştir. Ruhsuz ve anlamsız eserler üreten, yeteneksiz yazarları da eleştiri konusu yapmıştır. Örneğin, “Neden Ben Değilim?” adlı şiirinde, düşünceden yoksun şiir anlayışını eleştirmiştir. Botev’e göre, edebiyat eleştirisinin amacı da, düşünsel olması ve okuyucularda, edebiyata olan zevkin gelişmesine yardımcı olmasıdır. Edebiyat, belli toplum sınıflarının çıkarlarını yansıtır; edebi eleştiri de, doğal olarak kaçınılmazdır.

Botev’in Pedagojik Görüşleri:

Botev’e göre, bir öğretmen, öncelikle okuttuğu çocuklardan daha bilgili olmalıdır. İkincisi, çocukları okutsun ya da okutmasın, gözleri yere bakmalı; ruhu ise, yukarılara, tavana kadar yükselmeli ve kendinden geçmelidir. Üçüncüsü, çocukları öğretmene, ana-babaları değil de, İsa peygamber teslim ettiği için; öğretmenin en ağır görevi, çocukların çok değerli ve çok tatlı masumiyetini, ihtiyarlayıncaya kadar korumaktır. Bu ise, eğitimin başlıca amacıdır. Dayak ve kitap gibi geriye kalan diğer şeyler ise, sadece birer kolaylıktır; yani şarlatanlıktır. Dördüncüsü de, bir öğretmen, öküz gibi sabırlı olmalı;

ayrıca, kuzu gibi iyi yürekli ve bitola dilencisi gibi sağlam bedenli olmalıdır.

Kaynakça:

- Dictionnaire des Litteratures Philippe Van Tieghem / 1984
- Dictionnaire Biographique des Auteurs Laffont-Bompiani / 1964
- Le Nouveau Dictionnaire des Oeuvres Laffont-Bompiani / 1994
- History of Philosophy in Bulgaria Angel Bunkov
- Hristo Botev (Seçilmiş Eserleri) Sofya / 1966
- Bulgar Edebiyat Tarihi Leman Ergenç
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları 1996
- Bulgaristan Tarihi Nikolay Todorov Öncü Kitabevi / 1979
- Ana Britannica Ana Yayıncılık / 1986
- Büyük Larousse Gelişim Yayınları / 1986
- Türk ve Dünya Edebiyatçıları Aziz Çalışlar Remzi Kitabevi / 1987
- Sosyalist Kültür Ansiklopedisi May Yayınları / 1979

Çete Lideri Botev

Şiirlerinden Seçmeler: Çeviren: Hüseyin Köse

Annem'e

Anneciğim, tam üç yıldır aralıksız,
Hüzünlü şarkılar söylüyorsun lanetleyerek beni.
Ve ben, başımı alıp gidiyorum; başıboş, umutsuz.
Her yerde insanlarla karşılaşıyorum, kalbimin kabul etmediği.

Babamın bıraktığı mirası, içkiyle değiştireyim mi?
Bu acımasız okları, sana da fırlatayım mı?
Anneciğim, gençliğim hala dipdiri, zinde,
Yitip gidiyor talihsizlik çöllerinde.

En iyi dostlarım, bana bakıyor neşeyle,
Çünkü, onlarla gülmüştüm bir zamanlar ben de.
Ama, şimdi ne mutsuz olduğumu bilmiyor hiçbiri,
Buz insanı yakarmış meğer ve ısıtırmış zemheri.

Nasıl bilsinler, hiçbir dostum yok artık,
Kime açayım şimdi gizlerimi?
Kim bilir, hangi korkunç düşünce alacak,
Bir gün o ışıltılı düşlerimin yerini.

İnan bana anneciğim, etrafta hiç kimse yok,
Sen hala benim inancımsın!
Ama, dayanağım yok artık, umudum kalmadı,
Kalbime egemen olan aşktan gayrı.

Öyle düşler gördüm ki, gece-gündüz,
Mutluluk ve zaferi tadacağız birlikte!
Neyi arzu ettiysek, o olacak geleceğimiz,
Her düş için ödenecek kefaretimiz de.

Yalnızca, bir tek arzu kaldı kalbimde,
Onu da senin kollarına veriyorum; tut!
Acılı, can çekişen gençliğim ellerinde,
Yatıştır onu ve avut!

Bir kez daha sarıl bana,
Babama, kız kardeşime ve sevgili bildiklerime!
O zaman, kanımda anlatılmaz bir kıızışma,
Asla çürümeyecek yüreğimden, ne kaldıysa geriye.

Kardeşime

Zorluklarla yaşadı kardeşim,
Aptallar ve yoğun sisler arasında.
Ayıplamalar içinde yanıp tutuştu kalbim
Ve kavruldu ağır pişmanlıklarda.

İçtenlikle sevdim vatanımı,
Onun mirasını korudum.
Ama, yitirdim kendimi kardeşim ,
Bu aptallardan tiksinerem.

Bir düş ve düşünceler kaosu,
Çarmıha gerdi genç ruhumu.
Ah! kim koyacak elini üstüne artık,
Böyle bir kalbin; ki, kötülüklerle dolu?

Hiç kimse! kalbim tanımaz oldu,
Özgürlüğü ve de neşeyi.
Yine de, çarpmakta çılgınlar gibi,
Halkın hıçkırıklarının yankısıyla.

Evet kardeş, ağlıyorum gizlice;
Halkın düştüğü bu üzüntüye.
Övebilir mi insan, kendini söyle bana,
Böylesine cansız ve sapkın bir dünyada?

Hiçbir şey duymuyorum, her şey yanlış;
Yanıt vermiyor kimse çağrılara.
Senin ruhun da kardeş, sağırlaşmış;
Tanrıların sesine ve halkın sızlanışlarına.

İlk Aşkına

Öylesine verimli ki bu şarkı,
Zıplatıyor kalbimdeki zehiri!
Gencim, ama unuttum gençliğimi,
Yine de anımsamaktayım bazen;
Dün nefret ettiğim şeylerden,
Bugün de nefret ettiğimi
Ve senin karşısında ayaklarımın
Birbirine karıştığını.

Ağladığım zamanları unut;
Bir bakış, bir iç çekiş için, unut hepsini!
Köleydim bir zamanlar, şimdiyse boşandım zincirlerden;
Senin bir tek soluğun için.
Aptalca küçümsemiştim oysa dünyayı
Ve çamurda oynamıştım kendi duygularımla.

Bırak, bu çılgınların olsun geçmiş;
Söndü aş , yüreğin işi bitmiş!
Artı , onu yeniden yeşertemezsin;
Çünkü, yalnızca acı egemen üzerinde.
Ve her şeyin üstü, çalı çırpıyla kaplı;
Yüreğimse, nefrete doğru ilerliyor.

Sesin güzel, gençsin hala; duyuyor musun,
Ağaçların söylediği şarkıyı?
Yoksulların sızlanmasını işitiyor musun?
Kalbim çekilmiş, ıssız topraklara doğru;
İnsan kanının boyadığı.

Bırak bu hoyrat sözler,
Kemirsin ormanın derinliklerini!
Azgın fırtınalar, çörelensin gelip;
Dünyanın üzerine!
Ve eski çağların öyküleri,
Yeni acılar söylesin uygarlığa; yepyeni!

Sen de şarkı söyle genç kız,
Acının şarkısını söyle!
Kardeşin kardeşi vurmasının şarkısını
Ve gençliğin yok edilişinin.
Şu dul kadının gözyaşlarının şarkısını;
Evsiz-barksız, çocuklarıyla terk edilişinin.

Ya şarkı söyle, ya da sus! Ya da, çek git istersen!
Her şey, yakınında uçuyor çarpıntılı kalbimin;
Anla durumumu sevgilim!
Duy, aşağılarda yankılanan dünyayı,
Hain ve korkunç haykırıışları;
Üzüntü ve can çekişmenin şarkılarını.

Dalları kırıyor, aşağıdaki rüzgar;
Kumlardan örülü bir taç var,
Akarsu yataklarında uçurum var
Ve rüzgarda seken mermiler.
Ölüm, tatlı bir gülüştür;
Düşüşse, tatlı bir dinleniş.

Ah! hangi ses, bana şarkısını söyleyecek;
Bu üzgün ve tatlı gülüşlerin?
Hangi dudaklardan, güzel sözler dökülecek
Ve hangi deniz, sözcükleri yıkayacak?
Kim susturacak, bu aşkın sesini?
İşte, bu yüzden hep gitmek gerek;
Sevilen şeyin şarkısını söyleyerek!

Veda

Anneciğim, ağlama!
Evet, oğlun bir çeteci;
Başkaldıran bir çeteci!
Daha doğduğu günden beri ,
Belliymi, sana yaslar bırakacağı.
Ağlama anne, lanetle yalnızca ,
Türklerin yaptığı zulmü;
Bize ve gençlerimize!
Garip diyarların, gizli hüznleri;
Bize gelen ve sürgüne gönderen sonra,
Yersiz ve yurtsuz bırakarak çocuklarını.
Ve sevgiden yoksun kalma anne!
Çünkü, ondan yoksun kalanlar;
Her şeyden yoksun kalır!

Biliyorum anne, beni sevdiğini;
Biliyorum, genç öleceğimi de!
Yarın, belki de beyaz Tuna'da ,
Ereceğim sonsuz huzura.
Söyle bana ne yapayım?
Sensin, bana bu uslanmaz kalbi veren; anlayan da sen!
Bu kahraman kalbi söyle ne yapayım?
Bu kalp ki, bir Türk görmeye dayanamaz;
Atalarımın mezarları üstünde.
Büyüdüğüm bu vatanda,
İlk sütümü içtiğim,
İlk aşklarımın ülkesi olan bu diyarda;
Onların karanlık bakışlarına dayanamaz.
Yaralı yüreğime korku salamaz,
Hiç biri daha fazla.

Değil mi ki, babam ve kardeşlerim de,
Ben mutlu olayım diye acı çekti.
Ey anneciğim, ey kahraman kadın!
Elveda ve başışla beni!
Sırtımda çantam, elimde tüfek,

Halk beni çağırıyor kükreyerek,
Düşmana karşı savaşımaya;
Bana can verenler için,
Senin için, babam için, kardeşlerim için!

Anne, eğer duyarsan kendi alnında,
Bir merminin fısıltısını,
Eğer, garın dolup boşaldığını görürsen;
Çık evden, oğlundan kalan ne varsa
Ve son anıları da al yanına!
Sana derlerse ki, vurulup düştü oğlun,
Bir top mermisiyle;
O zaman, ağlama sakın anne,
İnanma, sana gelen kötü habere!
“Bir sersem gibi hareket etmişti!” derlerse,
Sakın kulak verme, böyle sözlere!
Eve dön ve güzel masallar anlat kendine,
Bilsinler ki, oğlun onuruyla düştü toprağa;
Vatanı için, çok uzak diyarlarda.
Bu mutsuzluk, zarar vermesin kırılğan yüreğine;
Sakın başını eğme, Türkler önünde!
Göremezsin, yoksul insanların acılarını;
Asla, bir yakınını kaybetmeksizin!
Söyle onlara anne; yalçın kayalıkların ardından,
Huzurlu bir dünyayı aramaya gittiğimi!
Bembeyaz ve diri bedenimle,
Uçmaktayım kayalıkların üzerinde;
Siyah kanım, çorak toprakta.

Asla bulamasınlar tüfeğimi anne;
Kumlara gömsünler!
Ve zalimleri anlatsın herkes birbirine;
Sonra, eğilip toprağımı okşasınlar!
Anne, eğer acın dayanılmaz olursa ,
Yatıştır kendini tüm bunlarla!
Toplayıp başucuna genç kızları ,
Oğlunun öyküsünü anlat onlara!
Horon tepip, dans edecekler etrafında

Ve genç adamlar geldiğinde kapına ,
Hüzünlü aşkımı getirdiklerinde sana;
Benim küçük kardeşlerimmiş gibi,
Severek dinle ve konuş onlarla!
Nasıl ve niçin toprağa düştüm,
Son sözlerim neydi ölürken; sor onlara!
Göreceksin ki, zavallı anneciğim ,
Onların çığlıkları ve sesleri neşeyle çınlayacak,
Gözlerin, onların gözlerinde sanki bir an;
Benimkilerle karşılaşacak!
Derin bir iç çekişle rahatlayacaksın,
İki kalp duyacaksın içinde çarpan;
Biri benimkiyse, öbürü seninki.
İki iri gözyaşı damlayacak sessizce;
Yaşlı bir kalple, genç bir kalbin üstüne!
Bunu görececek olan kardeşlerim,
Sevecek ve nefret edecekler, aynı benim gibi;
Ya da ağlayacak ve gülecekler yalnızca.

Ama eğer, sevgili anneciğim ,
Geri dönecek olursam köyümüze sağlıcakla,
Elimde bayrak, yüzümde bir zafer gülümsemesiyle,
Arkadaşarımla aynı giysiler içinde,
Altın bir aslan heykeli gibi ışıltılı,
Omzumda, ince tüfeğimin görkemi,
Kuşandığım haliyle, kılıcım yanımda olacak yine;
O zaman, kahraman görünürüm anne!
Çiçekler topla bahçeden;
Büyük bir sardunya demeti yap!
Ve sarmaşıklardan bir taç kondur alınaya;
Yasla o güzel başını tüfeğime!
Sen anne, coşkuyla karşılamaya gel beni;
Tatlı bir öpücük kondur, saf ve temiz alınaya
Ve şu yüce sözleri mırıldan kulağıma;
“Ya özgür yaşa ya da yiğitçe öl!”
Yorgun başımı yaslayacağım, yavaşça omuzlarına,
Kanlı ellerimle bastıracağım, çarpan kahraman kalbimi,
İçeceğim kana kana gözyaşlarımı, bir öpücük gibi!

Ve sonra, anneciğim affet beni!
Sen sevdiğim varlık, unutma;
Bu dünyadan erken göçüp gidenleri!
Yol çetin, ancak zafer muştuluyor ,
Orada, düşüp ölmek de var genç yaşta;
Başka bir günde, halk şöyle seslenecek duyuyorum:
“Adalet uğruna ölmüş bir yoksul;
adalet ve özgürlük adına!”

Mücadele

Gençlik acıyla geçer, yoksullukla;
Kan boşuna kızıdır, sancılı zamanlarda.
Bakış bulanır, akıl görmez olur hiçbir şeyi
Ve iyilik ölür, kötülükle karşılaşınca.
Anılar çöker, tüm ağırlığıyla ruhun üstüne;
Bellek, durmaksızın canlandırır onları.
Kalpte; hiçbir aşk, hiçbir sevgi kırıntısı,
Hiçbir umudun gücü, uyandıramaz ölmüş olanı.
Ölmüş biri duyar, bir başka ölüyü yalnızca;
Bizde çılgın insanlar, yaşayıp ölür çılgınlıklarda.
Ve şöyle yazarlar, mezar taşlarına:
“Zengindi” denir, Şimdi kim tapınacak meşalesine?
“Ne kadar talihsizdi!” denir, ya da “Aldattı kendi Tanrısını”.
Acımalar, vaazlar, kuyruklu yalanların bini bir para;
Boğazladı onca kişiyi, bu halk celladı da.
Okul hocası oldu, bu bunamış kişi ise;
Felsefe yapıyor şimdi zırvalamalarıyla.
İnanırlar ki, Tanrı korkusu önceliklidir hep;
Şu gazeteciler, kendini bilge sananlar.
Duralım burada; onlar, kuzucuklara aç
Kurt sürüsüdür! Yalanın, ilk taşını koyanlardır
Yapıya. İnsan zekasını, zincire vuranlardır.
Ve yüce Süleyman, bu gözü dönmüş zalim de,
Uzun zamandır, sarayın derinliklerinde kutsal azizleriyle,
Bugüne dek, tüm dünyanın yinelediği;

Aptallar için, anlatıp durur özdeyişlerini:
“Kendi Tanrı'ndan korkmalı ve yüceltmelisin kralını!”

Ne kutsal aptallık bu! Binlerce yıldır,
Bilim ve akıl boşuna savaşıp durur.
Çarpışanlar düşüp ölür, sert kayaların üstüne;
Yoksulluğa karşı yapacak hiçbir şey yoktur.
Boyunduruğa katlanmaya alışmış insanlar,
Zalimliğe durmaksızın saygı duyarlar.
Eğer el demirdense, hepsini birleştirir;
Söz yalansa, karşısındakine inanç verir.
Sana vurduklarında yalvar; yoksa, sus ve sabırlı ol!
Eğer, başına gelmişse bir felaket, metin ol!
Kurtlar, yılanlar, kanını içsin bırak da;
Dünyadan vazgeç, tek umudun Tanrı'da!
Sana sesleniyorum Tanrım: “Ben günahkarım!”;
Yüce Tanrı bağışlar böyle yalvaranı,
Sever uysal kullarını.

Böyle, almış başını gidiyor dünya! Kölelik ve yalan,
Kurmuş krallığını; yeryüzü talan!
Kuşaklar boyu bu böyle,
Aktarın siz, sürekli kendi mirasınızı;
Bu ölümlü krallığın, “suç” tur tek yasası!
Bir günah krallığı bu, korkaklık ve gözyaşı krallığı;
Acı ve sonsuz mutlulukların.
Haydi, hızlı adımlarla, hep birlikte mücadeleye,
Zirvelere doğru, kutsanmış düğümleri çözmeye koşun!
Ve haykıralım: “Ya ekmek, ya da kurşun!”

Hacı Dimitr'e

Yukarıda yaşadı o, daima Balkanlarda;
Kalbinde açılmış derin bir yarayla.
Kanla kaplı inliyor yerde, bakın;
Vurulup düşmüş, daha ilk gençliğine yakın.

Yararsız artık tüfeğiyle atılması öne,
Kırılmış kılıcı en çetin dövüşlerde.
Ve gözlerinin kararmış, sönmüş ışığında;
Ağzında, tüm evreni lanetleyen sözlerle.

Yerde yatıyor kahramanımız, yeri cennet olsun;
Kavursun gökleri ateşten öfkesi.
Çayırlarda, esin perilerinin şarkıları duyulsun;
Durmaksızın akan kanla, yıkansın gövdesi.

Hasat mevsimidir bu, şarkı söyleyin köleler;
Ve sen güneş, kasıp kavur ortalığı, gücünü göster!
Ölüyor kahraman, duysun dünya tümünden;
Sen de öleceksin kalbim, sarsıcı bir üzüntüden.

Ama asla ölmez, özgürlük için ölen;
Gökyüzü ve güneş, ağlasın durumuna!
En hüzünlü şarkılarını söyleyen şairler ,
Hizmet edecekler, onun kutsal anısına.

Sığınır, kanatlarının gölgesine kan;
Gökyüzünde damla damla yıldızlar görülür.
Ormanda, uğultular, iç çeken rüzgar savrulur;
Çetecilerin şarkısını söyler, bütün Balkan.

Çalınınca saatleri çayırlarda, esin perilerinin;
Zarifçe bırakırlar bedenlerini dansa.
Yeşil çimenler üzerinde, hafif bir ayak izinin,
Hışirtısı duyulur kahramanın kulağında.

Gösterişsiz çayırların şişkin karnı yarılr,
Elleri ıslak ve şakakları nemli dünya;
Güleç bir yüzle kahramana sarılır
Ve gizlice bir öpücük kondurur yanağına.

Söyle bana bacım, şu Karadya neresidir;
Ellerimin uzandığı, umutlarımın yeşerdiği?
Ve onlar neredeler, ruhumun kökleri?
Ölmek istediğim yer orasıdır!

Ellerini çırpıp gidiyorlar,
Şarkıların ınladığı o saydam karanlığa;
Gökte aranıyorlar, gün doğuncaya kadar,
Ruhun Karadya'sı, düşüyor boşluğa.

Şafak söktü, yukarıdaki dağlarda;
Kahraman yatıyor, akan sel gibi kanla.
Bir kurt yalıyor, durmadan yarasını
Ve güneş akıtıyor üstüne salyasını.

Yurtsever

Yurtsever, adar ruhunu,
Özgürlüğe ve bilime yalnızca;
Ama, kendi ruhu değil,
Halkın ruhudur taşıdığı.

Eğer, iyilik yapıyorsa birine,
Para içindir herkes gibi; ne yapsın?
Mademki ruhunu çok yükseğe satacak,
Bir eksiğine altınını bozdurmayacak.

İyi bir yurtseverdir; iyi bir Hıristiyan,
Eksik değildir hiçbir ayinde.
Ve kiliseye gider; çünkü kilise,
İyi bir ticarethane.

Para için yapar ne yaparsa,
Rehine bırakır karısını da.
İyi bir yurttıştır, altından bir kalbi olan;
Yoksullar için kaygılanır, çalışıp didinir.
Sizi düşünmeden, yalnızca kendi beslenir;
Emeğinizle, göz nurunuzu sömürerek.

Eğer, iyilik yapıyorsa birine,
Para içindir herkes gibi; ne yapsın?
Kendi derisini yiyecek değil ya!

Meyhanede

Kalbim tasalı, biraz şarap verin!
Sarhoş olup unutayım: bunun,
Bir şan mı, yoksa alçaklık mı olduğunu!
Siz ne anlarsınız, ey aptallar,
İnsanın doğduğu ülkeyi unutmasından;
Ana-babasının temelini,
Gururlu, savaşçı bir ruha borçlu olmalarından?
Babam öldü; annemse, gözyaşları içinde nicedir.
Unutmak, kendi halkını bir köşede
Ve ağzındaki ekmeğin soyluluğunu; acıdır.
Onlar çaldı benden, aç halkımı.
Korkak çorbacı da çaldı,
Cimri tüccar da;
Papa ise, daha kutsal çaldı.
Siz de çalın ahmaklar; haydi, durmayın!
Siz de çalın! Size kim engel olacak?
Her yer karanlık, gün ne zaman doğacak?

Burada, içmek için bulunmuyor muyuz yoksa?
Şarkılarını söylemek için mi buradayız başkaldıranların?
Dişlerimizi göstereyim zalimlere, davranın!
Meyhaneler, bizim eşsiz sığınağımızdır;
Haykıralım: “Haydi Balkanlara!”.
Ama, ayrıldığımız zaman da,
Tüm söylevlerimizi unutalım!
Önce susar, sonra da güleriz;
Halkın kutsal şehitlerine.
Zalim, daha da boşanır zincirlerinden;
Toprağımızın, utançtan kızarır alını!
Lanetleme, vuruşma, soykırım haykırışları
Ve haraç isteniyor köle halktan.

Biraz daha şarap verin, içmek istiyorum!
Ancak, şarap dindirir kalbimdeki acıyı;
Öldürür şarap, karanlık duygularımı
Ve dinginleştirir, titreyen ellerimi.

İçeceğim; düşmana rağmen, size rağmen!
Ey yurtseverler! Hiçbir şeyin değeri yok gözümde;
Korkacak hiçbir şeyim yok! İzninizle,
Ama, tam bir ahmaksınız siz de!

Çeşitli Yazılarından ve Özdeyişlerinden Örnekler: Çeviren: Hüseyin Köse

1) Her insan, etrafında olup bitenlerin nedenini anlamak ister. Bu isteği, onu, ömür boyu beşikten mezara kadar terk etmez. Yağmur niçin yağıyor, otlar nasıl çıkıyor, neden ay kimi zaman dolunay oluyor da kimi zaman ise yalnız kenarcığı görünüyor, neden balık suda yaşayabiliyor da kedi yaşayamıyor gibi sorular; çocuklukta kimin aklına gelmemiştir? İnsanlar, etraflarında olup biten her şeyin nedenini öylesine bulup öğrenmek istiyorlar ki; aslını bilmedikleri bir şeyle uğraşmayı bırakıp, rahatlarına bakacaklarına ve onu daha çok düşünmeyecekleri yerde, tutup, yalancı bir neden uydurduvermeyi, daha uygun görüyorlar.

Her şeyin, niçin ve nasıl olduğunu öğrenip bilme merakı, hayvanlarda yoktur. Hayvan, ovada koşar, zevkine göre, önüne geleni yer. Ancak, niçin koştuğunu, niçin koşabildiğini, yediği yiyeceğin nereden geldiğini hiç düşünmez. İnsanlarsa, bütün bunlar için, düşünüp tasalanır. Bakın, şimdi bundan ne çıkıyor. İnsan, ne kadar çok şey merak ederse ve bunları, ne kadar ayrıntısıyla tanırса, o kadar çok şey bilmiş olur. Hayvanlar, bütünleşmemiş zeka; küçük çocuklar da, bilgisizliğiyle, en zayıf ve en güçsüz durumdadırlar. Çocukların, küçük oldukları için, zayıf olduklarını sanmayın sakın! Fil, çok büyüktür; ancak, büyüklük ve güce gereksinim duyulmayan yerlerde, bir çocuktan daha güçsüz konumdadır.

İnsan, bir şey yapmak istediği zaman; önce, kendileriyle bu işi yapacağı cisimlerin özelliklerini bilmelidir. Cisimler, insana kendiliğinden boyun eğerler. Cisimler, insanı dinlerler mi yoksa, karşı mı gelirler? Onlar, ne insanı bilirler, ne de kendilerini düşünürler. Onlar, maden, altın ya da her neyse, o şekilde varoluşlarını devam ettirirler. Ne iş güçleri vardır, ne de istemleri. Bir dere, akmak istediği

için değil; yatağı eğimli olduğu için akar. İnsan ise, bir derenin önüne set çekebilir; dere de akmasına son vererek, birikir ve göl olur. İnsan setin sağlamlığını, suyun gücünü, kıyıların yüksekliğini ve daha birçok koşulu nasıl bilir; suya da istediğini dinletip, yerine getirebilir. Tekerlek döndürtebilir, odun kestirebilir, çayır sulatabilir ve tekne kaldırtabilir. Siz bundan anlıyorsunuz ki, biz, doğayı ya da cisimleri ne kadar tanıyorsak; onları, özelliklerine göre birleştirerek, o derece iyi yönetebiliriz.

İnsanlar, bilmedikleri şeylerden çok korkarlar. Çünkü, onlardan kendilerini koruyamazlar. İşte bu yüzden, insanlar, bilmedikleriyle yetinmeyip; yalandan boş bir neden uydurmayı, daha yerinde buluyorlar ve bu yalancı nedeni, bilginin ve anlayışın yerine koyarak; korkunç bir olaya egemen olduklarını zannederek, kendilerini aldatıyorlar.

Doğa hakkındaki bilgileri, tasarımlarından üstün gelmeye başlayıncaya kadar, halklar da, hep böyle yaşamışlar. İnsanlar, doğa hakkında daha fazla deneyim ve bilgi edindikten sonra, gök gürlemesi ve şimşek hakkında başka türlü düşünmeye başladılar. Kim gürletiyor, diye soracakları yerde, tutup, neyin gürlediğini aradılar ve yavaş yavaş gerçeğe ulaştılar. O zaman da, onlar, dua ve secdeyle ya da kurbanla ve mumla değil; paratoner denilen aletle korundular. Öteki olay ve cisimler üstüne olan bilgiler de böyle gelişiyor. Bilgi, bizi her yerde korkudan koruyor. Kendisinin de bağlı kaldığı olaylar karşısında ise, zararlı etkilerden korunmamızı öğretiyor.

Köylerinde mezarlık bulunan köylüler, acaba neden korkuyorlar? Bana kalırsa, onlar, cesetlerden ve cesetlerin garip görünüşlerinden korkuyorlar. Çünkü, burada, kendileri için açık olmayan bir şeyin varlığını, içgüdüleriyle kavlıyorlar. Başka neden korkacaklar? İnsanlar, öldükten sonra yaşamak istemiyorlar mı? Aralarından biri öldü mü, üzülp ağlıyorlar. Oysa, ölenlerin ruhlarının ölmediğine inandıkları için, sevinmeleri gerekmez mi?

Bedensiz ruh korkunçtur. Çünkü, onu nasıl düşüneceğimizi bilemiyoruz. O derece korkunç ki, insanlar ona, şaşırtıcı ve çirkin ya da gereğinden fazla güzel bir beden düşlüyor. İnsanlar, canlı ruhu susuz, cisimsiz ve gaz halindeki bir varlığı; yani, canlı havayı değil de,

bu aptallıkları daha kolay düşünebiliyorlar. Bu, o kadar saçma bir şey ki; insan, bedensiz ruhu bir tarafa bırakıp, iğrenç bir şey uyduruyor. Bir şeyi tamamıyla bilmediğimiz zaman, onun hakkında her çeşit tasarımda bulunmak, büyük bir aptallıktır.

“Bedensiz ruhlar var olabilir mi?” sorusu, tamamıyla cahilce bir sorudur. Çünkü, bu soru, ruhla bedenin birbirinden ayrı şeyler olması üzerine kurulmuştur. Biri size, “Kara bir kedi odadan çıktıktan sonra, onun karalığı odada kalabilir mi?” diye sorarsa, ne yanıt verebilirsiniz? Böyle bir kimseyi deli zannedersiniz. Oysa, her iki soru da birbirinin benzeridir. Öyleyse, odadan çıkmış olan kedinin karasının kalmasını düşünebilen ya da bir kırlangıcın kanatsız ve bedensiz uçabileceğini tasarlayabilen bir kimse; ruhu da, bütün bölümleri yok edilmiş, ancak yine de, bir bedene sahip olarak tasarlayabilir.

Bazı kimseler, tek bir nedenleri olamamasına rağmen; ölen insanların ruhlarının, başka dünyalara ya da başka alemlere gittiğini söylüyorlar. Bu, çok kolay anlaşılır bir şey değildir. Oksijen ve selitra okyanusunda oksitlenmeden ya da hidrojen ve karbonla birleşmeden, nasıl yükselip gidiyorlar acaba? Ruhun, kimyasal özellikleri yoktur. Nasıl özellikleri vardır? Fiziksel mi? Hayır. Öyleyse, nasıl hareket ediyor? Fiziksel ve kimyasal özellikleri olmayan, biçimsiz, nitelsiz, nicelsiz bir cisme, biz, var olmamıştır ve o bir hiçtir diyoruz. Bu durumda, bize, elektrik kıvılcımı karşılaştırmasıyla karşı çıkacaklardır. Oysa, elektrik kıvılcımı, fiziksel ve kimyasal özelliklere sahiptir. Bu özelliklere bakıp, onda bilinç vardır diyemeyiz. Ancak, onların, bedenden ayrılmış olan ruhtan istedikleri budur.

2) Aptallıkların, kutsal ve yararlı olduklarını söylemek, insanları buna inandırmaya çalışmak, öyle bir cinayettir ki; onu işleyenlere, Tanrı'nın günahkar kullarına gönderdiği cezalar bile azdır.

3) Herkesçe bilinir ki, gereksinimler ve çekilen acılar, insanları birbirlerine yaklaştırır, birleştirir; içten olmaya ve bütün kötülüklerden kurtulmak için yardımlaşmaya yöneltir.

4) Diploması; incecik ve arapsaçı gibi karmakarışık hayat ipliklerinden oluşmuş bir ilimdir. Bu iplikleri kaleme sarıp, kendisine

dilenci torbası dokuması için; insanın, kafasında iyi bir çıkırığı olmalıdır.

5) İvanço: Ana be, ben büyüdükten sonra ne olacağım?

Anası: Sen adam ol da, babanın davulu tavanda hazır. (Görüyor musunuz? Kişinin davulcu olması için bile, adam olması gerek!)

MICHEL LENTZ

Hayatı:

Lentz, 21 Mayıs 1820'de doğmuş ve 8 Eylül 1893'te ölmüştür. İlk şiirini 1837'de yazmış olmasına rağmen, 1859'a dek tanınmamıştır. 1859'da, Lüksemburg demiryolu istasyonunun açılışı nedeniyle, "Ateş Vagonu" adlı şiirini yazmıştır. Şiir, Lüksemburgluların, demiryolu nedeniyle duyduğu kıvancı anlatır. Duyulan bu kıvanç, Lüksemburgluların kimliğini oluşturmuştur.

Ateş Vagonu, Lüksemburg'un ilk milli marşıdır. Ancak, marş çok üne kavuşmasına rağmen; agresif dizeleri nedeniyle, resmi marş olamamıştır. Lentz, bunun üzerine 1859'da, "Vatanımız" adlı görkemli bir şiir yazar. Bu şiiri, Jean-Antoine Zinnen 1864'te besteler. Lüksemburg milli marşı olarak kabul edilen bu eser; ilk kez, 5 Haziran 1864'te, Alzette ve Sauer nehirlerinin birleştiği, Ettelbrück kasabasında halk önünde okunur. Vatanımız, diğer milli marşların tersine, bir barış çağrısıdır.

Jean-Antoine Zinnen dışında, Laurent Menager de, Lentz'in şiirlerini bestelemiştir. Menager'in bestelediği şiir sayısı 23'tür. Lentz, geleneğe uygun şiirler yazmıştır. Her durum ve olay için şiir yazmak, Lentz'in diğer bir özelliğidir.

Kaynakça:

- Language and History : Luxembourg Books in The Library of Congress European Reading Room / 2001
- Luxembourg Philately Gary Little/ 1995
- Grand Duchy of Luxembourg

Lentz

Şiirlerinden Seçmeler: Çeviren: Hüseyin Köse

Ateş Vagonu (Lüksemburglular)

Ateş vagonu hazır ve onun havayı dalgalandıran hızı,
Atılsın demiryoluna, homurtularla ilerlesin!
Ve gururla gitsin komşu ülkelere doğru,
Ki, biz de bulalım kendi yolumuzu;
Halkların sonsuzluğa götüren büyük birliğine doğru!
Fransa'dan, Belçika'dan, Rusya'dan gelin!
Göstermek istiyoruz size, her köşesini ülkenin;
Görün, ne kadar hoşnut olduğumuzu,
Bir arada yaşarkenki mutluluğumuzu.

Tüm kalpler yanıp tutuşuyor vatan sevgisiyle;
Milyonlarca insanı saymasak da,
Birkaç kişi bile yeter bu sevgi için!
İşte, bir tek ses olarak haykırıyoruz hepimiz:
“Bir tek ülkeyi aydınlatmaz güneş!”

Her yerde gülümseyen yüzü bize doğanın,
Vadileri ve dağları süsleyen yüzü,
Yalçın kayaları, ören yerleri
Ve çayırları, avlular boyu yeşeren;
Kuytu bir köşe değildir yalnızca ülkemiz,
Söz etmeyi, demir perdelerden artık siz!

Ve ülkenin halkı,
Onun yüreğindedir herkesin eli;
Onun özgürlüğüdür, gözleri ışılatan da.
Ve dürüstlüğü, konuşulan ağızlarda,
Doludur dilleri, en yaban çınlayışlarla;
Yüzlerde ise, çekici bir içtenlik.

En ağır ödevlere katlanacak gücümüz yok;
Devlet kademelerinde ilerlemek için.
Ezemez bizi hiçbir verginin boyunduruğu,
Hiçbir şey boğamaz özgür ruhumuzu.
Herkesin eşit olduğu bir ekonomi;
Burjuva ve de köylü, yakınmasın hiçbiri!

Ne zaman anlarsak değerini,
Bu küçük Lüksemburg ülkesinin;
Ve ne zaman, siz de anlarsanız ülkenizin değerini,
Şöyle diyebilirsiniz büyük bir rahatlıkla:
“Mutluluğu anlamlı kılan, büyük olmak değildir her zaman;
Çünkü, küçük ülkelerde de mutlu yaşayabilir insan!”
Fransa’dan, Belçika’dan, Rusya’dan gelin!
Göstermek istiyoruz size, her köşesini ülkenin;
Ki, şöyle diyeceksiniz hep bir ağızdan biliyoruz:
“Burada, bu ülkede kalmak istiyoruz!”

Vatanımız

Orada, Alzette sular çayırılıkları,
Sure, homurdanarak söylenir kayalıklardan geçerken;
Orada, üzüm bağları yeşerir Moselle kıyılarında.
Ve gökyüzünün bize şarap sunduğu yerde,
Hepsi, ülkem için orada!
Bağışlanacak ne varsa bu dünyada,
Derin coşkularla; kalbimizde
Taşıdığımız vatanımızda!

Ormanların loş tacında uykulu;
Barış ve esenlik onun üzerindedir.
Ve tumsuraksız, gösterişsiz bir aydınlık;
Gülümseyen yüzüdür ülkemizin.
Halk mutluluk içindeyken,
Boşuna değil görülen düşler.
Öylesine hoş ki, yaşamak orada;
Yaşadığı gibi, herkesin kendi yuvasında.

Şarkılar, şarkılar, dağların zirvesinde,
Yemyeşil ovalardaki şarkılar;
Doğuşumuzu muştulayan andır bu.
Ve aşk, öylesine güzel bir yankı
Bırakır ki, tüm göğüslerde!
Vatan için olandan, daha güzel olamaz hiçbir ezgi;
Her sözcük, bunu söyler bize, bunu yansılar.
Ve yakalar kısıkrak, göğün altında hepimizi;
Gözlerin içinde yanan ışıklar.

Hey sen, yukarıdakinin eli ,
Yol gösteren dünyadaki tüm uluslara,
Lüksemburg ülkesini koruyan;
Yabancı boyunduruğundan ve mutsuzluktan!
Bu yiğit çocukları sen verdin bize;
Bağımsızlık aşkını da sen!
Özgürlük ateşinin altında yeşerip sürekli,
Aydınlattın bizi,
En eski zamanlardan beri!

